

Prof.dr hab. Tadeusz Jezierski
Instytut Genetyki i Biotechnologii Zwierząt PAN
Zakład Behawioru i Dobrostanu Zwierząt
Jastrzębiec, ul. Postępu 36A
05-552 Magdalena
e-mail: t.jezierski@igbzpan.pl

**Recenzja dorobku naukowego Pani Dr Małgorzaty Lucyny Goleman
oraz opinia czy spełnione zostały wymagania określone w Art.219. Ustawy z
dnia 20.07.2018 Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, w związku z ubieganiem
się o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk rolniczych.**

Ocena formalna zgodnie z wymaganiami Ustawy

Pani Małgorzata Goleman uzyskała stopień naukowy doktora nauk rolniczych w zakresie zootechniki, w specjalności hodowla i użytkowanie psów, nadany uchwałą Rady Wydziału Biologii i Hodowli Zwierząt Akademii Rolniczej w Lublinie w 2006 r. Podstawą nadania stopnia doktora była rozprawa doktorska pt: *"Wykorzystanie testów osobowości u szczeniąt jako czynnika selekcyjnego w ocenie przyszłej użytkowości psów"*. Promotorem doktoratu był prof. dr hab. Leszek Drozd. Wspomniana praca doktorska została zrealizowana jako grant promotorski finansowany przez KBN.

Habilitantka spełnia zatem warunek formalny, zawarty w Art.219. ust.1 pkt 1 Ustawy, dotyczący ubiegania się o stopień doktora habilitowanego.

Przebieg pracy naukowej

Pani Dr M. Goleman ukończyła studia wyższe na Wydziale Zootechnicznym ówczesnej Akademii Rolniczej w Lublinie w roku 1991, wykonując pracę magisterską pt. *"Trening i próby użytkowości kuców felińskich w latach 1990-91"*. Promotorem pracy magisterskiej był prof.dr hab. Ewald Sasimowski

W okresie 1990-1993 Habilitantka była czasowo zatrudniona w AR w Lublinie przy realizacji projektu badawczego KBN dotyczącego wytworzenia nowej rasy kuców felińskich.

Następnie, przez ponad 5 lat pracowała jako starszy referent w Instytucie Europy Środkowo-Wschodniej w Lublinie.

Od 1999 do 2006 roku była zatrudniona w ówczesnej Akademii Rolniczej w Lublinie jako asystent w Katedrze Hodowli Amatorskich i Zwierząt Dzikich, zaś od roku 2006 do chwili

„*Testy osobowości dla szczeniąt i psów dorosłych*” Habilitantka pisze, że tematykę testów osobowości psów realizowała w pracy doktorskiej, której efektem było 6 publikacji (w tym 3 publikacje w czasopiśmie z listy JCR tj. w Medycynie Weterynaryjnej). Uważam, że wyniki osiągnięte w pracy doktorskiej należy zaliczyć do okresu przed doktoratem. Wyniki doktoratu zwykle publikuje się po formalnym uzyskaniu stopnia doktora, a zatem rok publikacji nie świadczy, że osiągnięcia te uzyskano w okresie po doktoracie. O tym, że wspomniane 6 publikacji dotyczących testów dotyczą pracy doktorskiej, pośrednio świadczy fakt, że Habilitantka była jedynym autorem tych prac.

Nie miałbym wątpliwości co do podziału osiągnięć przed i po doktoracie, gdyby Habilitantka poinformowała wyraźnie iż „...po uzyskaniu stopnia doktora, kontynuowałam tematykę doktoratu uzyskując takie, a takie wyniki...”. W związku z powyższą wątpliwością, liczbę publikacji z IF po uzyskaniu stopnia doktora podaną w tabeli, należałoby skorygować z 18 na 15 i należałoby odpowiednio skorygować liczby innych kategorii publikacji.

Pomimo tej nieścisłości należy uznać, że Habilitantka wyraźnie powiększyła swój dorobek naukowy w okresie po uzyskaniu stopnia doktora.

Główne zainteresowania naukowo-badawcze, działalność dydaktyczna oraz praktyczna koncentrują się wokół psów i kynologii. W dorobku naukowym Habilitantki prace związane z psami obejmują ogółem 30 publikacji, tym dotyczące testów behawioralnych u szczeniąt (8 prac), badań klinicznych (5 prac), agresji u psów (3 prace), rozwoju psychicznego psów (2 prace), rozrodu psów (2 prace), popularności ras (2 prace), dogoterapii (2 prace) oraz egzaminów sprawności psów ratowniczych, pracy psów pasterskich, dobrostanu psów, domestykacji i genetyki molekularnej (po 1 pracy).

Dorobek Habilitantki jest szeroki jeśli chodzi o gatunki zwierząt. Habilitantka ma w swoim dorobku naukowym prace dotyczące zwierząt dzikich, takich jak sarny, jelenie, daniel, muflony, łosie, dziki, wilki, bobry, a także ptaki (dzikie kaczki, bażanty) oraz owady (modliszka). W mniejszym stopniu zajmowała się zwierzętami gospodarskimi (konie, owce). Problematyka prac nie wchodzących w skład osiągnięcia naukowego przedstawionego w celu uzyskania stopnia doktora habilitowanego, jest również bardzo szeroka i obejmuje m.in. analizę struktury molekularno-genetycznej niektórych gatunków, zagrożeń biotopów leśnych, pomiarów biometrycznych i oceny kondycji, analiz kolizji drogowych z udziałem zwierząt dzikich, identyfikacji owadów (modliszki), wpływu wybranych czynników środowiskowych na indeks otluszczenia nerek i masę tuszy u sarny. Niektóre z tych prac były opublikowane w

czasopismach z IF, jednak o stosunkowo niskich wskaźnikach naukowych i pozycji w rankingu (kwartył Q4). Większość z tych prac była jedynie prezentowana na konferencjach krajowych.

Habilitantka zalicza badania nad zwierzętami dzikimi do grupy tematycznej zatytułowanej „*Wpływ czynników środowiskowych na wybrane gatunki zwierząt dzikich*”. Nie jest to całkowicie precyzyjne, ponieważ w tej grupie wymienia badania typowo genetyczne, dotyczące m.in. polimorfizmu sekwencji mikrosatelitarnych DNA oraz zmienności genetycznej, a zatem tematyka powinna być zatytułowana „...Wpływ czynników środowiskowych i genetycznych.....”. Badania nad zwierzętami dzikimi są bardzo interesujące, jednak z kolejności autorów można przypuszczać, że nie są głównym polem zainteresowania Habilitantki.

Habilitantka była współautorem 2 wieloautorskich monografii wydanych przez macierzystą uczelnię, a dotyczących behawioru zwierząt oraz chorób zakaźnych zwierząt łownych z zarysem biologii.

Ocena prac wchodzących w skład osiągnięcia naukowego

Jako osiągnięcie naukowe dla uzyskania stopnia doktora habilitowanego pani Dr. M. Goleman przedłożyła, zgodnie z wymaganiami Ustawy (Art.219, ust 1, pkt 2 lit. b), cykl sześciu publikacji powiązanych tematycznie, o łącznym IF = 3.774 i punktacji MniSW = 230 (wg roku publikacji) lub 310 (wg punktacji z 2019 r.). Prace te zostały opublikowane w okresie 2014-2019. Trzy z wymienionych prac opublikowano w języku polskim (Medycyna Weterynaryjna), w tym dwie jako prace oryginalne i jedną jako artykuł przeglądowy. Spośród trzech prac opublikowanych w języku angielskim, dwie prace (w Italian Journal of Animal Science oraz w Livestock Science) to krótkie komunikaty i tylko jedna pełna praca oryginalna (w Veterinarni Medicina). Uważam, że ranga naukowa prac opublikowanych jako krótkie komunikaty jest nieco niższa, niż pełnych prac oryginalnych, gdyż zwykle mają one charakter raczej przyczynków, niż pełnych badań. Może to mieć znaczenie w ocenie dorobku na stopień doktora habilitowanego.

Należy zauważyć, że dwie prace z osiągnięcia naukowego zostały zacytowane w międzynarodowej literaturze (praca nr 1 - 9 cytowań, praca nr 5. - 4 cytowania).

Moim zdaniem można mieć duże zastrzeżenia, w jakim stopniu owe 6 prac wchodzących w skład osiągnięcia naukowego stanowią cykl powiązany tematycznie. W zasadzie jedynym powiązaniem tematycznym tych prac jest to, że dotyczą one psów.

W przedstawionym cyklu prac można dostrzec aż 6 odrębnych zakresów tematycznych:

1. Zagadnienie umaszczenia (praca nr 1),
2. Zagadnienie adopcji psów ze schronisk, (również praca nr 1),
3. Rozród, a konkretne liczebność miotów (prace nr. 2 i 4),
4. Kliniczna ocena zagrożeń spowodowanych przez użądlenia psów przez pszczoły (praca nr 3),
5. Analiza zmienności genetycznej w rasach psów, na przykładzie jednej z polskich ras (praca nr 5),
6. Zaburzenia behawioralno-emocjonalne (artykuł przeglądowy nr 6).

Każdy z wymienionych wyżej zakresów tematycznych dotyczących psów jest wystarczająco szeroki, aby można poświęcić mu cykl kilku publikacji.

Włączenie omawianych 6 prac pod wspólnym tytułem osiągnięcia naukowego „Czynniki determinujące wybrane cechy reprodukcyjne i behawioralne psów” robi wrażenie sztucznego i przypadkowego. Trudno dostrzec tutaj spójną koncepcję, hipotezy lub uzasadnienie wyjaśniające na czym polega powiązanie tematyczne tych prac. Na podstawie tytułu osiągnięcia, można raczej oczekiwać prac na temat aspektów i czynników wpływających na rozród i behavior rozrodczy psów. Nie jest dla mnie jasne w jaki sposób jest tematycznie powiązana praca dotycząca opinii w społeczeństwie o psach o czarnym umaszczeniu, w aspekcie adopcji ze schronisk (praca nr 1), z pracą na temat klinicznych aspektów użądleń psów przez pszczoły (praca nr 3). Nie jest również jasne, jak jest tematycznie powiązana praca dotycząca molekularno-genetycznej analizy zróżnicowania genetycznego psów rasy polski gończy (praca nr 5), z pracą na temat parametrów rozrodu u yorkshire terierów hodowanych w Polsce (praca nr 4), a także jak jest powiązana praca nr 2 dotycząca zmienności liczebności miotów u małych ras psów z pracą nr 6 dotyczącą analogii niektórych zaburzeń behawioralno-emocjonalnych u psów i ludzi. Prace wchodzące w skład osiągnięcia naukowego reprezentują rozproszoną tematykę, przy czym większość z nich ma charakter powierzchownej analizy danego zagadnienia lub jest jedynie rejestracją pewnych faktów, bez próby wyjaśnienia mechanizmów biologicznych (genetycznych, fizjologicznych, , anatomicznych, ekologicznych i innych), leżących u ich podłoża.

Należy jednak podkreślić, że brak wyraźnego powiązania tematycznego prac wchodzących w skład osiągnięcia naukowego, prezentowanego jako podstawa ubiegania się o stopień doktora habilitowanego, nie wpływa na ocenę poszczególnych prac rozpatrywanych oddzielnie.

Przechodząc do szczegółowej oceny poszczególnych prac przedstawionych jako osiągnięcie naukowe, nasuwają się następujące uwagi:

Praca nr 1. pt. *Syndrom czarnego psa w schroniskach dla zwierząt*, opublikowana w Medycynie Weterynaryjnej w 2014 r.

Habilitantka jako pierwszy i korespondencyjny autor.

Wkład Habilitantki: opracowanie hipotez i koncepcji pracy, planu badań, interpretacja wyników, częściowe zbieranie danych w terenie oraz napisanie tekstu. Szacunkowo ogółem 80%

Celem badań ankietowych było zweryfikowanie czy w warunkach polskich istnieje w społeczeństwie uprzedzenie do psów o czarnym umaszczeniu (tzw. syndrom czarnego psa) oraz ocena w jakim stopniu takie uprzedzenia wpływają na decyzje adopcji psów ze schronisk. Badania te mają niewątpliwie znaczenie dla dobrostanu i problemu adopcji psów ze schronisk. Ponadto określono aktualne tendencje związane z umaszczeniem psów wśród hodowców i nabywców szczeniąt rasowych. Wykazano, że w polskim społeczeństwie praktycznie nie ma uprzedzenia do czarnych psów i nie ma dyskryminacji czarnych psów przy zakupie szczeniąt rasowych oraz przy adopcjach psów ze schronisk. Wręcz przeciwnie - psy o czarnym umaszczeniu były częściej adoptowane (w dwóch spośród trzech badanych schronisk). Habilitantka twierdzi, że sytuacja uległa poprawie, gdyż jeszcze kilka lat temu w polskich schroniskach czarne psy były rzadziej adoptowane od innych. Jednak na potwierdzenie tej tezy, nie podano konkretnych danych na temat zmian w opinii społeczeństwa na temat czarnych psów, zachodzących w kolejnych okresach. W badaniach naukowych o charakterze ankietowym, należy określić rzetelność używanych kwestionariuszy oraz ich spójność wewnętrzną, poprzez podanie współczynnika alfa Cronbacha, a takiego parametru autorzy nie podają. Sformułowanie pytania nr 1 może być przykładem wątpliwości co do jego spójności. Decyzja osób o wyborze danego psa do adopcji jest złożona. Jeżeli pytanie nr 1 brzmiało „...*Jakiej maści psa wybrałby pan/pani dla siebie (na podstawie zdjęć)...*”, to powstaje problem jaki typ i wygląd psa prezentują te zdjęcia, pomijając umaszczenie? Wydaje się, że zamieszczone w nawiasie wyjaśnienie („na podstawie zdjęć”) powoduje pewną niejasność i jest zbędne,

zakładając, że respondenci wiedzą jak wygląda umaszczenie czarne, rude czy białe, bez potrzeby oglądania zdjęcia.

Badania, choć bardzo interesujące, robią wrażenie niekompletnych. Interesujące byłoby zestawienie odpowiedzi respondentów o charakterze deklaratywnym (62% respondentów „wybrałoby psa czarnego”), z danymi o faktycznie dokonanych adopcji psów o różnym umaszczeniu z 3 badanych schronisk, **lecz z uwzględnieniem procentowego rozkładu umaszczeń psów dostępnych do adopcji.** Jeżeli np. w danym schronisku 60% psów dostępnych do adopcji było o czarnym umaszczeniu, to 60% adoptowanych czarnych psów nie świadczy o preferowaniu tego umaszczenia. Interesujące byłoby również oszacowanie jaki jest odsetek psów o czarnym umaszczeniu w generalnej populacji psów rasowych i mieszańców, a następnie zestawienie odsetka psów o różnym umaszczeniu trafiających do schronisk. Tego typu dane dostarczyłyby dodatkowych informacji które umaszczenie jest faktycznie preferowane lub dyskryminowane.

Pewne zdziwienie budzi fakt, że Autorzy w analizie cech psów, którymi kierowano się przy adopcji ze schronisk, pominęli ważne moim zdaniem cechy takie jak zachowanie się psa kandydującego do adopcji i zdiagnozowane schorzenia lub ułomności. Jak sądzę psy przebywające w schronisku mogą przejawiać zupełnie różne formy zachowania się wobec osób wybierających psa do adopcji, takie jak: przyjacielskość i zainteresowanie, obojętność, nieufność, bojaźliwość lub wręcz agresywność. Cechy te z pewnością odgrywają rolę w decyzji o adopcji danego psa.

Badania nad bezdomnością psów i problemami związanymi z adopcją (udaną i nieudaną), z uwagi na wiele aspektów i znaczenie, dają Habilitantce wiele możliwości zwiększenia dorobku naukowego w najbliższej przyszłości, tym bardziej, że nie są to badania inwazyjne wymagające zgody komisji etycznej.

Praca nr 2. pt. Litter size variation in Polish selected small dog breeds, opublikowana we włoskim czasopiśmie Italian Journal of Animal Science w 2015 r. jako krótki komunikat. Habilitantka jako pierwszy i korespondencyjny autor.

Wkład Habilitantki: opracowanie hipotez i koncepcji pracy, planu badań, interpretacja wyników, częściowe zbieranie danych w terenie oraz napisanie tekstu. Szacunkowo ogółem 80%

W pracy porównano 8 ras małych psów z grup rasowych III (teriery) i IX (psy do towarzystwa) wg klasyfikacji Międzynarodowej Federacji Kynologicznej (FCI). Wykazano istotne statystycznie różnice między niektórymi z badanych ras, jeśli chodzi o liczebność miotów. Dane te mogą być interesujące dla hodowców tych ras.

Jednak jeśli chodzi o jakość naukową i koncepcję tej pracy nasuwa się wiele wątpliwości. Po pierwsze, tytuł pracy jest mylący ponieważ sugeruje że badano polskie rasy małych psów, podczas gdy żadna z badanych ras nie jest rasą polską. A zatem tytuł powinien brzmieć „...in selected small dog breeds in Poland...”, (ras psów w Polsce – p. praca nr 4.). Po drugie, celem pracy było jedynie potwierdzenie po raz kolejny znanego faktu, że mniejsze suki rodzą mniej liczne mioty, bez próby wyjaśnienia jakie jest podłoże tego zjawiska (np. większe zimbredowanie, QTL, proporcja wielkości płodów lub noworodków do wielkości matki, specyficzna budowa anatomiczna, aspekty endokrynologiczne itp.). Praca polegająca jedynie na prostej rejestracji faktów i porównaniu ras może być dobrą pracą magisterską, ale jak na osiągnięcie habilitacyjne to zdecydowanie za mało. Po trzecie, materiał i metodyka nie pozwalają na precyzyjne wyciągnięcie wniosków z otrzymanych wyników. Autorzy przyznają, że nie dysponowali indywidualnymi danymi dotyczącymi masy ciała i wymiarów badanych suk w poszczególnych rasach. Fakt ten stanowi zasadniczą przeszkodę do wyciągnięcia miarodajnych wniosków. Z zestawienia ras wg dwóch grup FCI podanych w Tab.1 wynika, że poszczególne rasy różniły się istotnie jeśli chodzi o liczebność miotów, zarówno wewnątrz grup rasowych III i IX, jak i między grupami. Nie wiadomo czy rasy w Tab.1. zostały uszeregowane według malejącej czy rosnącej średniej masy ciała. Trudno to wydedukować na podstawie podanych zakresów masy ciała i wzrostu według wzorców rasowych FCI. Autorzy odnoszą swój wniosek o większej liczebności miotów u suk o większych rozmiarach, do średniej **maksymalnej** masy ciała u badanych ras wg wzorca rasowego FCI (6,2 kg w grupie III i 9 kg w grupie IX), która może być zupełnie różna od średniej masy ciała badanych suk. Nie dysponując indywidualnymi danymi, nie można stwierdzić jaka była faktyczna średnia masa ciała badanych zwierząt. Ponadto, zastosowany jedno-czynnikowy model analizy wariancji, **nie uwzględnia takich istotnych czynników jak wiek suki i kolejność ciąży**. Tym samym wniosek o Autorów wyciągnięty z badań nie jest w pełni uzasadniony.

Praca nr 3. *Kliniczne i behawioralne aspekty użądleń psów domowych przez pszczoły*
 Opublikowana w Medycynie Weterynaryjnej w 2016 r.
 Habilitantka jako drugi autor.
 Wkład Habilitantki: opracowanie planu badań, pozyskanie wyników w terenie, interpretowanie wyników oraz częściowe napisanie tekstu. Szacunkowo ogółem 35%.

Mam wątpliwość formalną, czy tą pracę można zaliczyć do dyscypliny zootechnika i rybactwo, którą reprezentuje Habilitantka. Moim zdaniem pracę tą należy zakwalifikować raczej do dyscypliny nauk weterynaryjnych.

Cel pracy jest bardzo oryginalny. Jako cel badań autorzy deklarują: „...*określenie skali zjawiska oraz zagrożeń wynikających z użądleń psów przez pszczoły...*”. Tak sformułowany cel sugeruje raczej podejście epidemiologiczne do zagadnienia, podczas gdy Autorzy, zgodnie z tytułem pracy, koncentrując się głównie na badaniach klinicznych. Uważam, iż gwoździem precyzji jako cel pracy zamiast „*określenie skali zjawiska*”, powinno być sformułowanie „*określenie wskaźników morfologicznych i biochemicznych krwi oraz klinicznych i reakcji behawioralnych*”, (lub coś w tym rodzaju). Autorzy wybrali do analizy 26 przypadków użądlenia psów przez pszczoły, zgłoszone do 4 klinik weterynaryjnych oraz przeprowadzili ankietę wśród 97 właścicieli psów. Z ankiet wynikało, iż 35% właścicieli psów podało, że ich psy były użądłone przez owady błonkoskrzydłe (34% użądleń przez pszczoły). Dla oceny skali problemu konieczna byłaby informacja odnośnie okresu czasu branego pod uwagę, a takiej informacji nie znalazłem. Ponadto - jaki procent wszystkich przypadków zgłaszanych do klinik weterynaryjnych stanowiły użądlenia przez pszczoły? Czy owe 26 przypadków zgłoszeń do klinik weterynaryjnych lub/i 35% odpowiedzi respondentów informujących o użądleniu obejmowało okres kilku tygodni, miesięcy czy lat? - jest to zasadnicza różnica.

Autorzy podają wyniki analiz 14 wskaźników morfologicznych i biochemicznych krwi, informując, że poziom oznaczanych parametrów mieścił się w zakresie wartości referencyjnych (prawidłowych). Opierają się przy tym na wartościach średnich, odchyleniu standardowym i standardowym błędzie średniej. Dla pełnego obrazu konieczne byłoby podanie oprócz wartości średnich i parametrów zmienności, również zakresu (wartości minimalnych i maksymalnych) u badanych osobników, a także podanie informacji czy były osobniki (a jeśli tak, to ile), u których wartości wskaźników przekraczały zakres referencyjny. Wartości średnie i odchylenie standardowe o tym nie informują.

Niektóre wyniki podane są w sposób mało precyzyjny - na przykład iż suki były użądłone dwukrotnie częściej niż samce. Z rysunku 1 wynika jednak, że ściśle biorąc ok. 1.7 raza częściej, przy czym nie znalazłem informacji czy różnica ta była statystycznie istotna, (choć w metodyce Autorzy informują o zastosowanych testach statystycznych).

Jeśli praca dotyczy behawioralnych aspektów użądleń przez pszczoły, interesująca byłaby informacja, czy przypadki użądleń zdarzają się częściej w pobliżu pasiek oraz czy psy uczą się unikać pszczół po przykrych doświadczeniach z użądleniem. Właściciele psów twierdzą,

że najczęściej żądłone są psy które mają nawyk łapania owadów, co byłoby zgodne z obserwacją Autorów, iż najczęstszym miejscem użądlenia jest głowa.

Z podsumowania tej pracy dokonanego przez Autorów można wnioskować, że użądlenia psów przez pszczoły nie stanowią poważnego problemu weterynaryjnego i mają raczej charakter incydentalny.

Praca nr 4 pt. *Reproductive parameters in Yorkshire terrier dogs in Poland.*

Opublikowana w czeskim czasopiśmie Veterinarni Medicina w 2018.

Habilitantka jako pierwszy i korespondencyjny autor.

Wkład Habilitantki: opracowanie hipotez i koncepcji pracy oraz planu badań, pozyskanie wyników w terenie, interpretowanie wyników oraz napisanie tekstu. Szacunkowo ogółem 75%

W pracy tej Autorzy po raz kolejny udowadniają znany fakt, iż większe suki rodzą liczniejsze mioty. Tym razem dokładniej analizują jedną z ras badanych w pracy nr 2, a mianowicie Yorkshire terriery. Autorzy oprócz liczebności miotów analizują również inne parametry rozrodu takie jak długość ciąży, śmiertelność noworodków i przebieg porodów.

Autorzy dysponowali tym razem indywidualnymi danymi odnośnie masy ciała suk. Materiał zwierzęcy podzielono zatem na 3 grupy odnośnie masy ciała. Wykazano istotne statystycznie różnice w liczebności miotów między grupą suk w największej i najmniejszej masie ciała oraz między grupą o pośredniej masie ciała i najmniejszej. Twierdzenie autorów iż, potwierdzili hipotezę, że większe suki rodzą liczniejsze mioty może być podważone przez fakt, że najliczniejsze mioty stwierdzono u suk o pośredniej masie ciała, a nie o największej (Rys 1, Tab,3). Nota bene, Rys 1 nie przedstawia korelacji jak głosi tytuł tego rysunku, lecz porównanie grup, a ponadto jest zbyteczny, gdyż zawiera te same dane co tabela 3 (oprócz SEM czyli standarowego błędu średniej). Autorzy jako badany czynnik wpływający na liczebność miotów przyjęli jedynie masę ciała suk i długość ciąży. **Podobnie jak w pracy nr 2, nie uwzględniono innych ważnych czynników, przede wszystkim takich jak wiek suk i kolejność ciąży.** Fakt ten stanowi dość poważną słabość metodyczną tych badań. Nie wiadomo np. czy mniej liczebne mioty rodzą generalnie suki o mniejszej masie ciała, czy po prostu młode suki-pierwiastki.

Praca nr 5 pt. *Genetic diversity of the Polish Hunting Dog population based on pedigree analyses and molecular studies.* opublikowana jako krótki komunikat w Livestock Science w 2019 r.

Habilitantka jako pierwszy i korespondencyjny autor

Wkład Habilitantki: opracowanie hipotez i koncepcji pracy, planu badań, pozyskanie wyników w terenie, ułożenie bazy danych, interpretowanie wyników oraz napisanie tekstu. Szacunkowo ogółem 80%.

Jest to moim zdaniem najlepsza spośród 5 prac eksperymentalnych w przedstawionym cyklu 6 prac, zarówno pod względem aktualności i dużego znaczenia problematyki zmienności genetycznej w rasach psów, jak i nowoczesnej, zaawansowanej metodyki oraz opracowania tekstu. Szkoda, że pozostałe prace w cyklu, przedstawiające osiągnięcie naukowe, nie nawiązują tematycznie do tej pracy.

Autorzy stwierdzili w rasie polskich psów gończych obecność 26 przodków-założycieli i na podstawie badanych parametrów populacyjno-genetycznych oraz molekularno-genetycznych wnioskują, że w rasie polskich psów gończych nie ma aktualnie zagrożenia nadmiernym stopniem homozygotyczności. Nie oznacza to, że w dalszej pracy hodowlanej nie powinno się pomijać utrzymania zmienności genetycznej i profilu genetycznego m.in. na podstawie analizy rodowodów, zwłaszcza w poszczególnych liniach hodowlanych w obrębie rasy.

Dla porównania autorzy cytują parametry populacyjno-genetyczne i molekularno-genetyczne u kilku innych ras, badanych przez różnych autorów. Autorzy słusznie zwracają uwagę, iż wielkość takich parametrów jak inbred i spokrewnienie zależą od głębokości i stopnia wypełnienia rodowodów, które u poszczególnych ras psów mogą być różne w zależności od skonsolidowania rasy.

Praca nr 6. Pt. *Analogies in behavioral and emotional disorders between dogs and humans*, opublikowana w Medycynie Weterynaryjnej w 2019 r. jako artykuł przeglądowy.

Habilitantka jako pierwszy autor.

Wkład Habilitantki: opracowanie hipotez i koncepcji pracy, zebranie bibliografii oraz napisanie tekstu. Szacunkowo ogółem 70%

Jest to interesująca i dobrze napisana praca przeglądowa, w oparciu o dobrze dobraną literaturę. Biorąc pod uwagę pozostały dorobek naukowy, dydaktyczny i praktyczny Habilitantki, sądzę, że problematyka behawioru i psychiki psów jest jej stosunkowo najbliższa. Dlatego należy żałować, że pozostałe prace w osiągnięciu habilitacyjnym nie nawiązują do tematyki załączonej pracy przeglądowej.

Autorzy opisują zaburzenia behawioralne i emocjonalne dzieląc je na wczesnorozwojowe, zaburzenia o charakterze ponadnormatywnej agresji, zaburzenia lękowe, zaburzenia o charakterze ponadnormatywnej agresji oraz obsesyjno-kompulsywne. Nie ograniczają się

przy tym tylko do opisu wspomnianych zaburzeń, ale wyjaśniają ich podłoże neurofizjologiczne i neuroanatomiczne. Biorąc pod uwagę podobieństwo tych zaburzeń u ludzi i psów, w podsumowaniu artykułu Autorzy podkreślają, że psy mogą być z wielu względów dogodnym modelem badawczym w odniesieniu do zaburzeń występujących u ludzi. Ponadto autorzy słusznie podkreślają, że zaburzenia behawioralno-emocjonalne u psów wpływają na ich dobrostan.

Jest zrozumiałe, iż prace eksperymentalne w dyscyplinie zootechnika i rybactwo, rzadko są samodzielnymi pracami jednego autora. Uważam natomiast za wskazane (choć nie jest to wymagane), aby praca przeglądowa włączona do cyklu prac stanowiących osiągnięcie naukowe, przedstawione przy ubieganiu się o stopień doktora habilitowanego, była napisana całkowicie samodzielnie.

Zgodnie z wytycznym RDN odnośnie przygotowania autoreferatu (pkt 4 wytycznych), Habilitant powinien omówić osiągnięcia, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.). Omówienie to winno dotyczyć merytorycznego ujęcia przedmiotowych osiągnięć.

W prawie 30-stronicowej części dołączonego autoreferatu, rozpoczynającej się od rozdziału Wprowadzenie, zamiast merytorycznego omówienia osiągnięcia, Habilitantka zamieszcza rozwlekłe opisane wątki, niezwiązane bezpośrednio z osiągnięciem naukowym, mające często charakter ogólnych informacji o problemach kynologicznych, porad dla hodowców itp. Na przykład w rozdziale Materiał i Metody Autorka zamiast zwięźle opisać to, co czytelnik chciałby dowiedzieć się o materiale i metodach, opisuje ogólne cechy psów jako gatunku, informuje o działalności międzynarodowych organizacji kynologicznych, istnieniu różnych ras psów itd., a zatem zamieszcza to, co powinno znaleźć się we Wprowadzeniu (pomijając sprawy zbyt oczywiste i powszechnie znane). To samo dotyczy rozdziału Wyniki i ich omówienie, w którym Autorka zamiast skoncentrować się na otrzymanych wynikach, podaje oczywiste, ogólnikowe stwierdzenia niezwiązane z jej wynikami, jak np. *... W przypadku psów rasowych cechy reprodukcyjne są ważnym elementem prowadzenia hodowli i uzyskania postępu hodowlanego....*, a także zamieszcza *in extenso* zapisy z Ustawy o ochronie zwierząt oraz omawia ogólne problemy ochrony psów.

W opisie osiągnięcia przedłożonego jako cykl 6 prac, zamieszczonego w autoreferacie, Autorka w wielu miejscach odbiega od tematu, co zaciemnia zasadnicze przesłanie wynikające z osiągnięcia. Na przykład na stronie 18 autorka opisuje współczynniki

odziedziczalności cech psychicznych u psów, aczkolwiek w przedstawionym osiągnięciu nie ma pracy dotyczącej odziedziczalności.

W opisie osiągnięcia są również informacje logicznie sprzeczne. Na przykład w podsumowaniu opisu osiągnięcia oraz we wnioskach i odpowiedziach na hipotezy badawcze, na str.22/23, autorka pisze „.....*Również potwierdzona została hipoteza, że cięższe, z których rodzi się jedno lub dwoje szczeniąt są dłuższe w porównaniu do cięższych o większej liczbie młodych, jednak nie były to różnice statystycznie istotne....*” - **jeżeli różnice były statystycznie nieistotne, to hipoteza nie została potwierdzona !** Tego rodzaju stwierdzenie świadczy o nieumiejętności właściwego interpretowania otrzymanych wyników.

Uważam, że osoba ubiegająca się o stopień naukowy doktora habilitowanego, powinna wiedzieć co należy zamieszczać w poszczególnych rozdziałach takich jak: wstęp, materiał i metodyka, wyniki, dyskusja, wnioski oraz powinna wykazać umiejętność skoncentrowania się na meritem bez podawania stwierdzeń zupełnie oczywistych i powszechnie znanych, w dodatku zamieszczonych w nieodpowiednich miejscach. Poważnym mankamentem jest podawanie stwierdzeń nieuzasadnionych, bez oparcia o odpowiednie testy statystyczne.

Prace przedstawione jako osiągnięcie naukowe uzyskały pozytywne recenzje przy publikowaniu w czasopismach naukowych posiadających Impact Factor, co nie oznacza, że nie powinny być poddane krytycznej ocenie w postępowaniu habilitacyjnym, w którym stawia się określone wymagania. W stosunku do każdej pracy naukowej, można wyliczać, że nie badano jeszcze tego lub tamtego. Skoro jednak Habilitantka zdecydowała się przedłożyć osiągnięcie naukowe w formie cyklu prac o tak dużym rozproszeniu tematycznym, to przynajmniej poszczególne prace powinny bardziej dogłębnie analizować zagadnienia, które są przedmiotem danej pracy (umaszczenie, czynniki wpływające na adopcję ze schronisk, liczebność miotów, zmienność genetyczną w rasach psów, zagrożenia przez owady, zaburzenia behawioralne u psów). Publikacje typu krótkich komunikatów, nie stanowią tego rodzaju szerszej analizy.

Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Z przesłanej dokumentacji wynika, że Habilitantka wykazywała stosunkowo małą aktywność i skuteczność w zdobywaniu grantów oraz w udziale w projektach badawczych

finansowanych na podstawie konkursów. Była jedynie wykonawcą w grantie KBN dotyczącym wytworzenia kuców felińskich realizowanym ponad 20 lat temu (1990-1994), oraz w grantie promotorskim KBN dotyczącym jej pracy doktorskiej (2004-2006). Jednak w grantie promotorskim doktorant jest raczej tylko wykonawcą, zaś projektem zarządza promotor pracy doktorskiej. Habilitantka wymienia 5 projektów, które były składane, lecz nie uzyskały finansowania. Podawanie takiej informacji nie jest celowe, ponieważ w wytycznych RDN do sporządzenia informacji o aktywności naukowej mowa jest o projektach realizowanych, czyli zakwalifikowane do finansowania, a nie o bezskutecznie składanych. Ponadto Habilitantka jako kierownik złożyła tylko jeden spośród pięciu projektów niezakwalifikowanych (w konkursie Miniatura 2), zaś w pozostałych miała pełnić tylko rolę wykonawcy. Można jedynie dodać, że przy ocenie pracownika naukowego liczą się raczej osiągnięcia, niż dobre chęci.

Osiągnięcia Kandydatki w zakresie naukowej współpracy krajowej przedstawiają się również stosunkowo skromnie. Od 2008 r. do chwili obecnej Habilitantka współpracuje z Katedrą i Kliniką Chirurgii Zwierząt Wydziału Medycyny Weterynaryjnej macierzystego Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, w zakresie badań nad wrodzonymi wadami narządu wzroku i badań nad strukturą populacji u polskich ras psów myśliwskich. Wyniki tych badań przedstawiono w formie doniesień na dwóch międzynarodowych konferencjach okulistyki weterynaryjnej oraz na kongresie PTNW.

Ponadto od 2015 r. do chwili obecnej Habilitantka współpracuje z Instytutem Zootechniki PIB w zakresie ustalenia puli genetycznej polskich ras psów myśliwskich. Owocem tej współpracy była jedna publikacja wchodząca w skład osiągnięcia naukowego.

W przedstawionej dokumentacji nie znalazłem informacji o odbytych stażach w zagranicznych i krajowych instytucjach naukowych, a także o współpracy zagranicznej. Jest to znaczny mankament, ponieważ doświadczenie i wiedza zdobyte podczas staży zagranicznych oraz współpraca naukowa z zagranicznymi instytucjami są ważnym elementem rozwoju pracownika naukowego, który pozwala na poznanie standardów stosowanych w nauce światowej.

Podaną przez Habilitantkę informację o stażu naukowym na dyżurach w Związku Kynologicznym, przy organizacji wystaw psów oraz przy organizacji zawodów w sportach kynologicznych należy potraktować jako nieporozumienie, ponieważ Związek Kynologiczny nie jest instytucją lub placówką naukową i działania te nie miały charakteru naukowego.

Pomimo braku wykazanej współpracy naukowej z instytucjami zagranicznymi, Kandydatka jest uznanym specjalistą-kynologiem zagranicą. Świadczy o tym wykonanie 8 recenzji artykułów zgłoszonych do publikacji w czasopismach z Impact Factor.

Z przesłanej dokumentacji wynika, że Habilitantka nie należy do żadnych międzynarodowych organizacji lub stowarzyszeń naukowych, nie brała udziału w międzynarodowych zespołach eksperckich oraz nie uczestniczyła w programach ani w zespołach międzynarodowych.

Habilitantka informuje o licznych odbytych kursach doskonalących wiedzę i umiejętności praktyczne w zakresie kynologii, jednak w większości były to przedsięwzięcia co najwyżej popularno-naukowe.

Osiągnięcia dydaktyczne

W okresie 2006-2020 Kandydatka sprawowała funkcję promotora 28 prac magisterskich, 61 prac inżynierskich, dotyczących behawioru zwierząt.

Kandydatka prowadziła autorskich zajęć dydaktyczne w formie wykładów, ćwiczeń laboratoryjnych, audytoryjnych i terenowych z hodowli kotów i psów, użytkowania psów, sportów kynologicznych, podstaw terapii z udziałem zwierząt, pielęgnacji zwierząt i przygotowania do wystaw, a także z zasad oceny hodowlanej zwierząt towarzyszących.

Działalność organizacyjna

Pani dr M. Goleman pełni kilka funkcji na macierzystym Wydziale Nauk o Zwierzętach i Biogospodarki UP w Lublinie m.in.

- od 2013 r funkcję Członka Rady Programowej kierunku Behawiorystyka Zwierząt
- funkcję opiekuna roku studenckiego na kierunkach: Behawiorystyka zwierząt (2014-2020), a wcześniej w specjalność hodowle amatorskie (2006-2010).
- funkcję opiekuna Sekcji Kynologicznej Koła Naukowego Biologów i Hodowców Zwierząt (od 2001 roku do chwili obecnej)

Habilitantka aktywnie współpracuje z praktyką hodowli i użytkowania psów, pełniąc funkcję międzynarodowego sędziego kynologicznego na wystawach psów, instruktora szkolenia psów oraz członka zarządu i członka komisji hodowlanej lubelskiego oddziału Związku Kynologicznego w Polsce.

Legitymuje się również współautorstwem jednego wzoru przemysłowego (formularza weterynaryjnego).

Upowszechnianie wiedzy

Habilitantka przeprowadziła wykłady, prelekcje i szkolenia (ogółem 5) dotyczące różnych aspektów związanych z psami, m.in. na Lubelskim Festiwalu Nauki (2013), dla Straży Miejskiej w Lublinie (2016), na Światowym Kongresie Psów Ras Polskich, odbywającym się podczas I Światowej Wystawy Psów Ras Polskich w Opolu (2016) oraz dla fundacji związanych z psami i ochroną zwierząt

Z działalności eksperckiej Kandydatki, należy odnotować czterokrotne powoływanie jej w okresie 2013-2017 przez sądy, jako biegłego w zakresie kynologii, a ponadto sporządzenie 19 opinii w sprawach związanych z kynologią, na wniosek sądów, prokuratury i policji.

Pani Dr M. Goleman otrzymała kilka nagród i wyróżnień, w związku z jej działalnością naukowo-badawczą i dydaktyczną, między innymi:

- nagrodę i wyróżnienie za swoją pracę doktorską
- dwukrotnie dyplom uznania Rektora UP w Lublinie za osiągnięcia naukowe i działalność dydaktyczną
- dwukrotnie nagrody Rektora UP w Lublinie (zespołową za działalność dydaktyczną i indywidualną za osiągnięcia naukowe)

Podsumowanie recenzji

Biorąc pod uwagę całokształt, szeroki zakres oraz wyniki działalności naukowo-badawczej, dydaktycznej, organizacyjnej, a przede wszystkim w zakresie upowszechniania wiedzy, uważam, że Pani Dr Małgorzata Lucyna Goleman, jest bez wątpienia wartościowym pracownikiem naukowo-dydaktycznym. Jest cenionym specjalistą w dziedzinie kynologii ze znacznym dorobkiem praktycznym, organizacyjnym, dydaktycznym i upowszechnieniowym.

Jednak z przykrością stwierdzam, że w mojej ocenie Habilitantka nie spełnia w wystarczający sposób wszystkich wymagań zawartych w Ustawie prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, stawianych przy ubieganiu się o stopień naukowy doktora habilitowanego.

Do takiego wniosku doprowadziła mnie przede wszystkim analiza osiągnięcia naukowego przedstawionego jako cykl 6 prac powiązanych tematycznie, a w szczególności:

- Brak wyraźnego powiązania tematycznego tych prac, poza tym, że dotyczą one psów
- Przyczynkowy i powierzchowny charakter prac przedstawionych jako osiągnięcie naukowe
- Niedostatki metodyczne niektórych prac przedstawionych jako osiągnięcie naukowe
- W opisie osiągnięcia brak spójnej koncepcji i hipotez uzasadniających powiązanie tematyczne prac
- Chaotycznie opracowany opis osiągnięcia naukowego w autoreferacie, podawanie zbyt dużo informacji ogólnie znanych i oczywistych, a ponadto niezwiązanych merytorycznie z osiągnięciem naukowym
- Niewłaściwe interpretowanie otrzymanych wyników – np. stwierdzenie iż udowodniono hipotezę mimo braku istotności statystycznej

Ponadto:

- Mała aktywność w zdobywaniu środków na badania oraz brak udziału w projektach badawczych realizowanych na drodze konkursów krajowych i zagranicznych
- Brak stażu naukowego w krajowych i zagranicznych ośrodkach naukowych

Kończąc recenzję należy dodać, że ostateczna opinia w sprawie nadania Pani Dr Małgorzacie Goleman stopnia doktora habilitowanego będzie podjęta przez powołaną Komisję Habilitacyjną.

Jastrzębiec 21 stycznia 2021.


Prof.dr hab. Tadeusz Jezierski